

Sygn. akt: I C 309/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 czerwca 2019 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Ewa Oknińska
Protokolant:	pracownik sądowy Natalia Indyka,

po rozpoznaniu w dniu 31 maja 2019 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z powództwa **S. R.**

przeciwko G. R.

o ustalenie nieważności umowy

I ustala, że umowa darowizny dotycząca przeniesienia z majątku powoda S. R. i G. R. objętego wspólnością ustawową do majątku odrębnego G. R. prawa użytkowania wieczystego gruntu, stanowiącego działkę gruntu nr (...), położonej w P., gmina P. wraz z prawem własności znajdującego się na niej budynku, objętych księgą wieczystą Kw Nr (...), zawarta w dniu 04 grudnia 2001 r. w Kancelarii Notarialnej w S., przed notariuszem J. M., za nr (...) jest nieważna

II przyznaje adwokatowi A.– G. wynagrodzenie za

pomoc prawną świadczoną z urzędu w kwocie 4.428 zł, w tym podatek VAT, które wypłacić ze Skarbu Państwa – Sąd Okręgowy w Olsztynie,

III przyznaje adwokatowi J. D. wynagrodzenie za pomoc prawną świadczoną z urzędu w kwocie 4.428 zł, w tym podatek VAT, które wypłacić ze Skarbu Państwa – Sąd Okręgowy w Olsztynie,

IV nie obciąża pozwanej kosztami sądowymi.

SSO Ewa Oknińska

Sygn. akt I C 309/17

UZASADNIENIE

Powód S. R. wniósł o zobowiązanie pozwanej G. R. do złożenia oświadczenia woli o następującej treści: przeniesienie na rzecz powoda udziału w nieruchomości, składającej się z działki gruntu nr (...) o powierzchni 936 m⁽²⁾, położonej w P., dla której Sąd Rejonowy w S., prowadzi księgę wieczystą Kw Nr (...), będącej przedmiotem darowizny dokonanej aktem notarialnym z dnia 04 grudnia 2001 r., (...), sporządzonym w Kancelarii Notarialnej w S. przed notariuszem J. M..

W uzasadnieniu wskazał, że pomiędzy stronami dochodziło do zachowania, które mają znamiona rażącej niewdzięczności. Ponadto powód w chwili zawarcia umowy darowizny z uwagi na chorobę psychiczną znajdował się w stanie wyłączającym świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli w rozumieniu art. 82 k.c. (k. 2-3, 25).

Ostatecznie powód domagał się ustalenia nieważności umowy darowizny dotyczącej przesunięcia z majątku S. R. i G. R. objętego wspólnością ustawową do majątku osobistego G. R., prawa użytkowania wieczystego działki gruntu nr (...) wraz z prawem własności znajdującego się na niej budynku, dla których Sąd Rejonowy w S., prowadzi księgę wieczystą Kw Nr (...), zawartej w dniu 4 grudnia 2001 r. w Kancelarii Notarialnej w S. przed notariuszem J. M. pod numerem (...).

W uzasadnieniu wskazał, że w dacie zawarcia umowy znajdował się w stanie wyłączającym świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli (k. 387-388, k. 527 v.).

Pozwana G. R. wniosła o oddalenie powództwa w całości.

W uzasadnieniu podniosła, że powód nie ma interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności umowy, może bowiem wystąpić z powództwem o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym. Wskazała, że powód od wielu lat choruje na chorobę psychiczną - schizofrenię paranoidalną, jednakże rozumie znaczenie podejmowanych przez siebie czynności prawnych. Powód pomimo wniosku pozwanej nie został ubezwłasnowolniony, zatem należy przyjąć, że jest w stanie kierować swoim postępowaniem i nie jest mu potrzebna pomoc do prowadzenia jego spraw. Pozwana przypuszcza, że powód może wykorzystywać fakt swojej choroby i w sytuacjach dla niego niekorzystnych stara się uwolnić od odpowiedzialności za podjęte decyzje. Zdaniem pozwanej choroba pozwala powodowi na normalne funkcjonowanie, powód uświadamia sobie swoją chorobę i jest w stanie kontrolować jej przebieg poprzez przyjmowanie leków i korzystanie ze specjalistycznej pomocy psychiatrycznej. Do umowy darowizny doszło z inicjatywy powoda, który chciał się uwolnić od obowiązku płacenia kosztów utrzymania domu. W tamtym okresie utrzymywał się z niewielkiej renty, darując dom pozwanej liczył na wyższe świadczenia z Miejsko – Gminnego Ośrodka Pomocy (...) w P. (k. 436-442).

Prawomocnym postanowieniem z dnia 19 września 2018 r. Sąd Okręgowy w O. umorzył postępowanie w zakresie żądania powoda o zobowiązanie pozwanej do złożenia oświadczenia woli (k. 474).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powód S. R. pozostawał w związku małżeńskim z pozwaną G. R.. Z małżeństwa pochodzi 6 dzieci. Powód od 1996 r. nie pracuje, jest na rencie, pomiędzy stronami doszło do licznych konfliktów i interwencji policji. Obecnie małżeństwo stron zostało rozwiązane przez rozwód. Strony korzystały z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy (...) w P.. W latach 1990 -2004 miały stały kontakt z pracownikiem ośrodka (...). W czasie wywiadów powód był nadpobudliwy, krzyczał, ubliżał pracownikom, nie chciał podpisywać dokumentów. Ponadto powód nie chciał się leczyć, nie chciał przyjmować leków.

(dowód: notatki i raporty z interwencji policji – k. 128-153, przesłuchanie stron – k. 526v. -527, zeznania świadka A. L. –k. 525 v. - 526).

W dniu 25 stycznia 1988 r. małżonkowie nabyli prawo użytkowania wieczystego gruntu o powierzchni 936 m², dla której Sąd Rejonowy w S., prowadzi księgę wieczystą Kw Nr (...).

(dowód: umowa o oddanie gruntu w użytkowanie wieczyste – k. 83-84, ponadto akta Kw Nr (...)/ (...) – k.7)

Powód w okresie od 28 stycznia 1998 r. do 12 lutego 1998 r. był leczony w Wojewódzkim Zespole (...) w O., gdzie rozpoznano u niego schizofrenia paranoidalna, obserwacja nieukończona. Od około 6-7 miesięcy powód był zmieniony psychicznie, okresowo zachowywał się dziwnie, zniszczył ubranie żony. Stał się bardzo nerwowy, drażliwy, zaczął mówić, że nie nadaje się do pracy, że sobie odbierze życie. Przy przyjęciu do szpitala stwierdzono u niego: świadomość jasna, orientacja pełna, spowolniały w kontakcie aspontaniczny, negatywistyczny, w obniżonym nastroju. Powód

potwierdzał niepokój, trudności w koncentracji, obniżony nastój, myśli samobójcze, kłopoty z potencją, bezsenność. W trakcie hospitalizacji poprawił się kontakt pacjenta z otoczeniem. Został wypisany do domu na własną prośbę przed ukończeniem obserwacji.

W dniu 23 listopada 1999 r. powód zgłosił się do (...) w O.. Stwierdzono u niego samopoczucie zmienne, bez myśli i tendencji samobójczych, bez ostrych produkcji psychotycznych. Zalecono leki: (...), (...). Powód w dniu 18 stycznia 2000 r. zgłosił się ponownie na konsultację. Stwierdzono, że samopoczucie powoda pogorszyło się, jest niespokojny, napięty, drażliwy, okresowo halucynacje słuchowe, w wypowiedziach wątki urojeniowe, od 3 tygodni nie bierze leków. W dniu 01 lutego 2000 r. do poradni zgłosiła się pozwana. Wskazała, że powód źle się czuje, wychodzi z domu, błądzi po okolicy, jeździ pociągiem bez dokumentów, nie przyjmuje leków. Pozwana ponownie w dniu 08 lutego 2000 r. zgłosiła się na konsultację, wskazując na występowanie u powoda halucynacji słuchowych, omamów imperatywnych, urojeń prześladowczych.

W okresie od 09 lutego 2000 r. do 30 marca 2000 r. był ponownie hospitalizowany z powodu schizofrenii paranoidalnej. Epikryza: choruje psychicznie od 1988 r., dość regularnie leczyl się ambulatoryjnie, obecnie pogorszenie stanu psychicznego od około miesiąca, napięty, drażliwy, halucynujący, urojeniowy. Przy przyjęciu do szpitala stwierdzono u powoda: świadomość jasna, zorientowany, kontakt powierzchowny, spontaniczny, niezainteresowany badaniem, autystyczny, dereistyczny, sztywny afektywnie, niedostosowany, potwierdzał omamy słuchowe, wypowiada urojenia prześladowcze, oddziaływania, bez poczucia choroby psychicznej. Leczeniem uzyskano poprawę, ustąpiły ostre produkcje psychotyczne, poprawił się kontakt, nastrój, aktywność, powód był samodzielny, korzystał z wyjść poza szpital, po kontrolnych przepustkach do domu – wypisany ze szpitala w stanie ogólnym dobrym.

Po leczeniu szpitalnym powód początkowo poczuł się lepiej. Następnie w dniu 23 maja 2000 r. stwierdzono u powoda samopoczucie zmienne, skarży się na omamy. W dniu 28 września 2000 r. odnotowano, że utrzymują się omamy słuchowe, urojeń nie wypowiada, bez myśli samobójczych. Powód miał wizytę w poradni w dniu 08 lutego 2001r., powtórzono leki.

Powód w dniu 26 lipca 2001r. odbył wizytę u lekarza. Z wywiadu wynikało, że od miesiąca zabrakło leków, powód gorzej się czuje, całe noce nie śpi, lęki, przelotne omamy słuchowe, w nocy omamy, że ktoś jest w oknie. Nie może iść do szpitala, bo ma dzieci do opieki. Kolejne wizyty odbyły się w dniu 17.10.2001 r. -powtórzenie leków i w dniu 23 stycznia 2002 r. samopoczucie bez zmian, powtórzenie leków.

(dowód: dokumentacja medyczna – k. 212, k. 218 a, zeznania świadka A. L. – k. 525 v. - 526)

W dniu 04 grudnia 2001 r. S. R. i G. R. zawarli umowę darowizny, na podstawie której dokonali przesunięcia z ich majątku objętego wspólnością ustawową do majątku osobistego G. R., prawo użytkowania wieczystego gruntu wraz z prawem własności znajdującego się na niej budynku, dla których Sąd Rejonowy w S., prowadzi księgę wieczystą Kw Nr (...). Decyzją z dnia 31 sierpnia 2004 r. Burmistrz Miasta P. orzekł o nabyciu z mocy prawa przez pozwaną prawa własności nieruchomości zabudowanej budynkiem mieszkalnym, położonej w P. przy ul. (...), stanowiącej działkę gruntu nr (...) o powierzchni 936 m², objętej księgą wieczystą Kw Nr (...). Na podstawie powyższej decyzji w księdze wieczystej ujawniono pozwaną jako właściciela przedmiotowej nieruchomości.

(dowód: umowa darowizny z dnia 04 grudnia 2001 r. – k. 85-85v., decyzja z dnia 31 sierpnia 2004 r. – k. 80, zawiadomienie o zmianie właściciela – k. 79, ponadto akta Kw Nr (...) (...) – k.18,24, 25)

W sprawie(...)we wniosku z urzędu o ograniczenie władzy rodzicielskiej G. R. i S. R. wskazano, że gdy pozwana była w szpitalu po porodzie, dziećmi zajmował się powód, dzieci były wówczas brudne, same się sobą zajmowały, nie chodziły do szkoły, powód ograniczał się do kupna chleba, raz zastano go nietrzeźwego w mieszkaniu było brudno. Zaznaczono, że powód wykazuje szczególnie brak odpowiedzialności w rozwiązywaniu problemów życiowych, wychodzi z założenia, że wszyscy powinni mu pomagać.

Kurator złożył w dniu 06 grudnia 2001 r. sprawozdanie, w którym przedstawił, że w dniu 19 października 2001 r. powód wskazał, że złożył odwołanie od postanowienia Sądu. Następnie w dniu 25 października 2001 r. kurator poinformował powoda, że decyzją Sądu małoletnie dzieci pozostaną pod opieką rodziców, więc składając odwołanie dowodzą, że nie chcą, aby ich dzieci pozostały w domu. Powód jakby nie rozumiejąc sytuacji oświadczył, że chce aby jego odwołanie zostało rozpatrzone, ponieważ chce się wypowiedzieć w sprawie rodziny, jak to z nim było na początku.

(dowód: akta sprawy (...)-wniosek – k. 1-2, sprawozdanie – k. 70

W okresie od 09 marca 2004 r. do 09 kwietnia 2004 r. powód był hospitalizowany po raz 3 z rozpoznaniem schizofrenia paranoidalna. Został skierowany z wywiadem: w obniżonym nastroju, ujawnia myśli samobójcze. Przy przyjęciu świadomość jasna, kontakt powierzchowny, orientacja w czasie niedokładna, w pozostałych kierunkach zachowana nieco w dysforycznym nastroju, usztywniony afektywnie, wypowiedzi ogólnikowe, podaje myśli samobójcze doznania o charakterze omamów słuchowych, bez poczucia choroby psychicznej. Po włączeniu leczenia przeciwpsychotycznego poprawił się kontakt z powodem i nastrój, ustąpiły myśli samobójcze, zaczął relacjonować treści urojeniowe z okresu poprzedzającego hospitalizację (urojenia prześladowcze, ksobne). Dalszym leczeniem uzyskano ustąpienie ostrych objawów wytwórczych, ustąpiło, wypisany do domu w stanie poprawy pod opieką żony.

Powód przeżył jeszcze 7 hospitalizacji w szpitalu psychiatrycznym w okresach: od dnia 11 sierpnia 2005 r. do dnia 27 września 2005 r., od dnia 29 listopada 2011 r. do dnia 09 grudnia 2011 r., od dnia 22 grudnia 2011 r. do dnia 1 lutego 2012 r., od dnia 05 września 2013 r. do 17 września 2013 r., od dnia 1 marca 2014 r. do dnia 28 marca 2014 r., od dnia 09 września 2014 r. do dnia 10 października 2014 r., od dnia 31 sierpnia 2015 r. do dnia 14 września 2015 r.

/dowód: dokumentacja medyczna powoda k. 212)

Pozwana w dniu 02 grudnia 2011 r. wniosła o ubezwłasnowolnienie częściowe powoda. W dniu 25 stycznia 2012 r. złożyła oświadczenie, w którym wskazała, że powód notorycznie nie przyjmował leków z krótkimi wyjątkami twierdząc, że ich nie potrzebuje i że z nim jest wszystko w porządku. Wielokrotnie odmawiał też udania się na wizytę do lekarską. Nie biorąc leków był agresywny.

W sprawie o ubezwłasnowolnienie biegli w dniu 13 marca 2012 r. sporządzili opinie i stwierdzili u powoda schizofrenię, aktualnie w fazie częściowej remisji objawów. Choroba psychiczna nie upośledza funkcjonowania poznawczego i społecznego powoda w stopniu wymuszającym konieczność pomocy w prowadzeniu jego spraw, kierowaniu swoim postępowaniem czy podejmowaniu przez niego decyzji. Powód jest zdolny do kierowania swoim postępowaniem na poziomie osoby pełnoletniej.

(dowód: dokumenty z akt sprawy (...)- wniosek k. 2, oświadczenie – k. 53, opinia k. 76-78)

U powoda stwierdzono chorobę psychiczną pod postaci schizofrenii paranoidalnej. Powód w chwili składania oświadczenia woli w akcie notarialnym z dnia 04 grudnia 2001 r. znajdował się w stanie wyłączającym zdolność do swobodnego i świadomego wyrażenia woli i podjęcia decyzji.

(dowód: opinie uzupełniające biegłego M. B. k. 645-663,671-690, opinia k. 279– 304)

Sąd zważył, co następuje:

W świetle zebranego materiału dowodowego powództwo zasługuje na uwzględnienie.

W przedmiotowej sprawie powód ostatecznie domagał się ustalenia nieważności umowy. Podstawą prawną żądania powoda jest art. 189 k.p.c. w zw. z art. 82 k.c.

Zgodnie z art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Żądanie ustalenia w rozumieniu przepisu art. 189 k.p.c. może domagać się tylko strona, która ma interes prawny w ustaleniu przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa (por.

wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 1997 roku, I CKN 365/97).Przesłankami powództwa o ustalenie prawa, opartego na art. 189 k.p.c., są zatem 1) interes prawny powoda w dokonaniu żądanego ustalenia oraz 2) istnienie prawa, którego powództwo dotyczy.

Nieważność czynności prawnej następuje ex tunc, z mocy prawa. Powództwo o ustalenie nieważności umowy przysługuje wtedy, gdy strona powodowa wykaże swój interes prawny, niezależnie od tego, czy są wystarczające podstawy materialnoprawne do uwzględnienia tego powództwa, jednakże jego uwzględnienie jest już zależne od wyniku przeprowadzonego postępowania sądowego. Interes prawny w procesie o ustalenie zachodzi wówczas, gdy istnieje niepewność stanu prawnego lub prawa. Wyrok sądu stwierdzający nieważność czynności prawnej, na podstawie której ujawniono w księdze wieczystej prawo własności nieruchomości może być uznany za orzeczenie wykazujące niezgodność, o której mowa art. 31 ust. 2 ustawy o księgach wieczystych i hipotece i może stanowić podstawę wpisu potrzebnego do usunięcia niezgodności między treścią księgi wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym nieruchomości. Powyższe znajduje potwierdzenie w wyroku SN z 15 maja 2013r. III CSK 254/12), zgodnie z którym wyrok ustalający nieważność umowy może być orzeczeniem stwierdzającym niezgodność stanu prawnego wynikającego z księgi ze stanem rzeczywistym, pod warunkiem, że wpisy w księdze nie wykazują dalszych przejść prawa własności, a więc że ujawniony stan jest następstwem wpisu dokonanego na podstawie umowy uznanej za nieważną. W takim wypadku ustalenie nieważności umowy wyjaśnia stan prawny, ponieważ przesądza, że wpis nabywcy dokonany został nieprawidłowo i wówczas do wykreślenia tego wpisu nie jest konieczne korzystanie przez właściciela z drogi przewidzianej w art. 10 ustawy o księgach wieczystych i hipotece.

W realiach niniejszej sprawy w księdze wieczystej, prowadzonej dla przedmiotowej nieruchomości, wpisana jest jako właściciel nieruchomości pozwana. Przedmiotem zaś darowizny było prawo użytkowania wieczystego gruntu.

W ocenie Sądu powództwo o ustalenie nieważności umowy stanowi skuteczną drogę ochrony praw powoda. Ma bowiem zapobiec wszelkim wątpliwościom, jakie mogłyby się wyłonić co do oceny skutków prawnych nabycia przez pozwaną prawa użytkowania wieczystego działki gruntu 362. Wskazać należy, że po dokonaniu darowizny doszło do przekształcenia tego prawa w prawo własności, pozwana bowiem na podstawie decyzji z dnia 31 sierpnia 2004 r. z mocy prawa nabyła prawo własności przedmiotowej nieruchomości. Powyższe rozstrzygnięcie pozwoli na wyjaśnienie kwestii z tym związanych.

Przesądżając istnienie interesu prawnego powoda, można przejść do oceny materialnoprawnej powództwa.

W niniejszej sprawie istota problemu sprowadza się do oceny, czy oświadczenie woli powoda było dotknięte wadą oświadczenia woli wymienioną w art. 82 k.c. Zgodnie z treścią powołanego przepisu nieważne jest oświadczenie woli złożone przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Dotyczy to w szczególności choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego chociażby nawet przemijającego, zaburzenia czynności psychicznych.

Uznaje się, że dana osoba pozostaje w stanie wyłączającym świadomość wówczas, gdy – z uwagi na przyczyny natury wewnętrznej, wynikającej ze stanu tej osoby – nie posiada rozeznania, nie rozumie zachowań własnych oraz innych osób, nie zdaje sobie sprawy ze znaczenia własnego postępowania i jego konsekwencji.

Powzięcie decyzji i wyrażenie woli jest swobodne, gdy zarówno sam proces decyzyjny, jak i uzewnętrznienie woli, nie były zakłócone przez żadne destrukcyjne czynniki wynikające z aktualnych właściwości psychiki lub procesu myślowego osoby składającej oświadczenie woli. Stan wyłączający swobodę w powzięciu decyzji i wyrażeniu woli również musi być odniesiony do stanu psychiki i intelektu osoby składającej oświadczenie woli (tak SN w wyroku z 1 lipca 1974 r., III CRN 119/74, opubl. OSPiKA 2/76 poz. 30 oraz wyrok SA w Poznaniu z 16 października 1992 r., I ACr 516/91, opubl. OSA 1/93 poz. 11).

W ocenie Sądu zebrany w sprawie materiał dowodowy daje podstawy do przyjęcia, że powód w momencie zawierania umowy znajdował się w stanie wyłączającym świadome i swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Swoje

rozstrzygnięcie Sąd oparł na dokumentach, w szczególności dokumentacji medycznej, których wiarygodność nie została podważona przez żadną ze stron.

Ponadto Sąd oparł się na opinii biegłego z zakresu psychiatrii M. B.. Wskazać należy, że biegły przeprowadził wnikliwą analizę dokumentacji medycznej oraz zeznań świadków i stron, i z wysokim stopniem prawdopodobieństwa stwierdził, że dnia 04 grudnia 2001 r. powód znajdował się w stanie wyłączającym zdolność do swobodnego i świadomego wyrażenia woli i podjęcia decyzji. Biegły w sposób przekonujący odpowiedział na zarzuty do opinii, złożone przez pozwaną.

Ponadto Sąd uwzględnił zeznania świadków A. L. i H. M., uznając je za wiarygodne i konsekwentne. Wskazać należy, że świadkowie mieli bezpośredni kontakt z powodem w 2001 r.

A. L. pracowała w Gminnym Ośrodku Pomocy (...) w P. w latach 1990 r. -2004 r. i w ramach obowiązków służbowych miała stały kontakt ze stronami. Wymieniona zaobserwowała u powoda, że nie potrafił podejmować racjonalnych decyzji, w czasie wywiadów był nadpobudliwy, krzyczał, ubliżał pracownikom. Powód nie chciał się leczyć, nie chciał przyjmować leków, powód mówił jej, że jakiś głos zewnętrzny kazał mu wyjść z domu (powód został wówczas znaleziony w K.). Świadek H. M. w maju 2002 r. wstąpiła do klasztoru, wcześniej powód często odwiedzał jej dom rodzinny. H. M. postrzegала powoda jako osobę dziwną, myślała wtedy, że powód nadużywa alkoholu, nie wiedziała wówczas o jego chorobie. Według niej powód opowiadał dużo rzeczy, które nie pokrywały się z prawdą. O jego chorobie dowiedziała się od pozwanej w 2017 lub 2018 r.

Odnosząc się do zeznań świadków S. J., E. R., K. K., wskazać należy, że zeznania wymienionych osób nie wnoszą nic istotnego do sprawy. Świadcówce bowiem nie posiadali wiedzy na temat stanu zdrowia powoda w chwili zawierania umowy darowizny.

Sąd uznał za wiarygodne zeznania powoda i pozwanej jedynie w tym zakresie w którym znajdują potwierdzenie w zebranych materiale dowodowym. Wskazać należy, że pozwana nie pamiętała, czy powód w momencie zawierania umowy brał leki, czy się leczył. W tamtym czasie w domu nie widziała leków psychotropowych. Zeznała również, że to powód wymusił na niej zawarcie przedmiotowej umowy i nawet ona nie wie dlaczego powód dokonał tej czynności prawnej.

Niewątpliwie ustalenie, czy powód znajdował się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli wymagało wiadomości fachowych, stąd też Sąd dopuścił dowód z opinii biegłej psychiatrii.

W przedmiotowej sprawie Sąd oparł się na opinii biegłej M. B.. Z opinii wynika, że z wysokim stopniem prawdopodobieństwa można przyjąć, że powód w chwili składania oświadczenia woli w akcie notarialnym z dnia 04 grudnia 2001 r. znajdował się w stanie wyłączającym zdolność do swobodnego i świadomego wyrażenia woli i podjęcia decyzji. Biegły przeanalizował dokumentację medyczną zgromadzoną w aktach sprawy jak również zeznania świadków i stron. Biegły oceniając zebrany materiał, rozpoznał u powoda chorobę psychiczną – schizofrenię paranoidalną. Z dokumentacji medycznej wynika, że u powoda w okresie 2000 -2001 występowały ostre objawy psychotyczne, halucynacje słuchowe, w wypowiedziach wątki urojeniowe. W 2000 r. pozwana zgłaszała się do poradni, informując, że mąż źle się czuje, stwierdzono wówczas omamy imperatywne, urojenia prześladowcze. Następnie w okresie od dnia 09 lutego do 03 marca 2000 r. powód przebywał w szpitalu psychiatrycznym z powodu pogorszenia stanu zdrowia. Po leczeniu uzyskano chwilową poradę. W dniu 28 września 2000 r. w dokumentacji z poradni zapisano, że u powoda utrzymują się omamy słuchowe. W dniu 26 lipca 2001r. odnotowano, że od miesiąca zabrakło leków, powód gorzej się czuje, całe noce nie śpi, lęki, przelotne omamy słuchowe, w nocy omamy, że ktoś jest w oknie. Kolejna wizyta odbyła się w dniu 17.10.2001 r. na której powtórzono leki, nie odnotowano wówczas, że stan psychiczny uległ poprawie. Ponadto świadkowie A. L. i H. M., którzy mieli bezpośredni kontakt z powodem w okresie zbliżonym do dnia zawarcia umowy, postrzegali powoda jako osobę dziwną, nie potrafiącą podejmować racjonalnych decyzji. Według świadków zachowania te miały charakter trwały. Świadek H. M. postrzegала powoda jakby zawsze był pod wpływem alkoholu. Kurator, który w dniu 25 października 2001 r. udał się do powoda, wyjaśnił mu, że dzieci decyzją Sądu pozostaną z

rodzicami, powód jakby nie rozumiejąc sytuacji, nadal chciał, aby jego odwołanie było rozpoznane. Podawał, że chce wypowiedzieć się w sprawie rodziny, opowiedzieć jak to z nim było od początku.

Przypomnieć również trzeba, że pozwana w oświadczeniu złożonym w sprawie o ubezwłasnowolnienie, wskazywała, że powód notorycznie nie przyjmował leków przepisanych przez lekarzy, z krótkimi wyjątkami, twierdząc, że ich nie potrzebuje.

Biegły wskazał, że nie można wykluczyć, że powód w dniu 04 grudnia 2001 r. znajdował się w stanie zaostrzenia choroby, występowały objawy psychotyczne, zwłaszcza, że są dane na to, że nie przyjmował systematycznie leków. Będąc w takim stanie odbierał rzeczywistość poprzez pryzmat doznań chorobowych – urojeń, halucynacji. Uniemożliwia to adekwatną ocenę sytuacji, co powoduje nieadekwatne rozumienie sytuacji i podejmowane decyzje. Chorobowe postrzeganie rzeczywistości powoduje, że nie potrafił on krytycznie ocenić swego postępowania i nim pokierować.

Sąd podzielił wnioski zawarte w powyższej opinii. W ocenie Sądu opinia jest pełna i rzetelna. Wiarygodności opinii nie pozbawia fakt, że biegły nie wydał opinii kategorycznej. Jednocześnie biegły wskazał, że materiał dowodowy zgromadzony w aktach sprawy daje podstawy do stwierdzenia z wysokim stopniem prawdopodobieństwa że w chwili składania oświadczenia woli powód znajdował się w stanie wyłączającym świadome i swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Biegły opinię sporządził na podstawie całokształtu materiału dowodowego i na jego podstawie wysnuł prawidłowe wnioski, szczegółowo je uzasadniając. Nie uwzględniono wniosku pozwanej o dopuszczenie dowodu z innego biegłego ew. wezwania biegłego na rozprawę. Zgodnie z art. 286 k.p.c. Sąd może zażądać ustnego wyjaśnienia opinii złożonej na piśmie, może też w razie potrzeby zażądać dodatkowej opinii od tych samych biegłych lub innych biegłych. Z uwagi na złożenie przez pozwaną zastrzeżeń do opinii, Sąd zobowiązał biegłego do ustosunkowania się do nich na piśmie. Biegły sporządził uzupełniającą opinię, w których ustosunkował się do zarzutów pozwanej. W ocenie Sądu, opinie biegłej główna oraz uzupełniająca - zasługują na uwzględnienie i mogą stanowić podstawę czynienia wiążących ustaleń faktycznych w niniejszej sprawie. Opinie te są spójne i rzeczowe, odpowiadają na postawione pytania, które mają istotne znaczenie z punktu widzenia rozstrzygnięcia sprawy, zawierają logiczne uzasadnienie końcowych wniosków, przez co są merytorycznie zasadne. Wskazać należy, że biegły opisał jakie zachowania powoda były charakterystyczne dla okresu nasilenia choroby i w jaki sposób choroba psychiczna zaburzała procesy psychiczne powoda. Biegły przeanalizował w sposób szczegółowy dokumentację medyczną oraz zeznania świadków oraz stron. W tych okolicznościach Sąd nie dostrzegł potrzeby powołania innego biegłego z zakresu psychiatrii czy też wezwania biegłej na rozprawę, uznając, że wszelkie sporne kwestie związane ze stanem psychicznym zdrowia powoda zostały dostatecznie wyjaśnione. Niewątpliwie jest, że w niniejszej sprawie powód odmówił poddaniu się badaniu przez biegłego psychiatrę. Jednakże biegły był w stanie wydać rzetelną opinię na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego. Jak wskazał biegły, stan psychiczny powoda jaki można stwierdzić podczas aktualnego badania nie będzie odzwierciedlał stanu psychicznego powoda w chwili składania oświadczenia woli w dniu 04 grudnia 2001 r. Ponadto obecny stan psychiczny w trakcie procesu, czy też stan psychiczny powoda w chwili sporządzenia opinii w sprawie o ubezwłasnowolnienie nie ma wpływu na ocenę stanu psychicznego powoda na dzień 4 grudnia 2001 r .

Sąd nie uwzględnił wniosku o przesłuchanie świadka A. M., albowiem pełnomocnik pozwanej mimo zobowiązania na rozprawie w dniu 24 października 2018 r. do podania w terminie 7 dni czy podtrzymuje wniosek o jego przesłuchanie, nie złożył pisma w tym przedmiocie.

W ocenie Sądu w niniejszej sprawie na podstawie całokształtu materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie zostało wykazane, że w chwili składania oświadczenia woli w dniu 04 grudnia 2001 r. powód znajdował się w stanie wyłączającym świadome i swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli.

Z tych przyczyn na podstawie powołanych przepisów Sąd ustalił, że umowa darowizny dotycząca przeniesienia z majątku powoda S. R. i G. R. objętego wspólnością ustawową do majątku odrębnego G. R. prawa użytkownika wieczystego gruntu, stanowiącego działkę gruntu nr (...), położonej w P., gmina P. wraz z prawem własności

znajdującego się na niej budynku, objętych księgą wieczystą Kw Nr (...), zawarta w dniu 04 grudnia 2001 r. w Kancelarii Notarialnej w S., przed notariuszem J. M., za nr (...) jest nieważna (pkt I wyroku).

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej z urzędu, Sąd orzekł na podstawie Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu, obowiązującym od 2 listopada 2016 r. Przypomnieć należy, że pozew w niniejszej sprawie został wniesiony w 2017 r. Zgodnie z § 8 w sprawach przy wartości przedmiotu sporu 175.000 zł koszty wynagrodzenia pełnomocnika wynoszą 3.600 zł. Jednocześnie, zgodnie z § 4 ust. 3 opłatę podwyższa się o kwotę podatku od towarów i usług, dlatego też przyznano adwokatowi A. – G. i adwokatowi J. D. wynagrodzenie w wysokości po 4.428 zł (3.600 zł + 23% Vat) i nakazano wypłacić je ze Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Olsztynie (pkt II i III wyroku).

W pkt IV wyroku Sąd nie obciążał pozwanej kosztami sądowymi w oparciu o art. 113 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz U. 2014, poz. 1025) w zw. z art. 102 k.p.c. Sąd miał na względzie sytuację materialną i życiową pozwanej. Wskazać należy, że pozwana utrzymuje się z zasiłku pielęgnacyjnego, zajmuje się niepełnosprawnymi dziećmi i ponosi koszty utrzymania domu.

Sędzia Ewa Oknińska